

De profetie van de zeventig weken

Ds. J.J.le Roy

Nu staat ons nog een derde voorzegging te beschouwen... namelijk de beroemde voorzegging der zeventig jaarweken, die in Dan.9 voorkomt.

Ten opzichte van het grootste gedeelte van die voorzegging houd ik mij aan de meest gangbare verklaring, namelijk, dat hier onder *weken* jaarweken moeten worden verstaan, of tijdperken van *zeven jaren*, waarvan de negenenzestig eerste 483 jaren uitmaken, die beginnen met het bevelschrift van ARTASHASHTA of ARTAXERXES LANGHAND, om Jeruzalem te herbouwen, in het twintigste jaar van zijn regering, in het jaar 4263 van de Juliaanse tijdrekening, en die voortlopen tot in het jaar van de dood van de Messias, het 4746e jaar van genoemde tijdrekening, zoals men dat elders uitvoerig betoogd kan vinden¹. Maar het is ons hier bijzonder te doen om de verklaring van de 70e week, en wat daarover in vs.27 gezegd wordt: *En hij zal velen het verbond versterken één week*, enz.

Aanéengesloten of onderbroken?

Bijna algemeen gaat men ervan uit, dat de zeventigste week tot dezelfde keten van gebeurtenissen behoort als de negenenzestig vorige, hoewel sommige geleerden met een interval van een aantal jaren rekening houden. Laatstgenoemde uitleggers betrekken die week op de zeven jaren van de Joodse oorlog, die met de totale verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen eindigde; en inderdaad men moet erkennen, dat, als men ook die laatste week in het genoemde tijdvak zoeken wil, zij het dichtst bij de letter van de bijbeltekst blijven. In het midden van die zeven jaren is immers, vanwege de beroeringen die binnen Jeruzalem zelf plaats hadden, het slacht- en spijsoffer opgehouden, en aan het einde van die zeven jaar is de volkomen verwoesting van stad en tempel gevolgd. Andere uitleggers, die de zeventigste week onmiddellijk op de negenenzestig vorige laten volgen, kunnen de woorden van vers 27 niet anders dan op een zeer gewrongen, uiteenlopende en soms zelfs met de tijdrekening van de vorige negenenzestig weken strijdige manier

¹ Zie de grondige werken van H.S.VAN ALPHEN en van R.SCHUTTE die speciaal over dit onderwerp zijn geschreven, en meer beknopt VAN TIL, *Voorhof der heidenen*, bladzijde 349 e.v.

DE PROFETIE VAN

verklaren. Alleen zij, die de laatste jaarweek als de zeven jaren van de Joodse oorlog opvatten, geven een letterlijke verklaring van de tekst, maar kunnen dan niet ontkennen, dat de zeventigste week door een interval van drieëndertig jaren van de vorige negenenzestig gescheiden is, want zó veel tijd verliep er vanaf de dood van de Messias tot aan het begin van de Joodse oorlog. Dit moest ik vooraf opmerken, omdat het in het vervolg van pas zal komen.

Van al deze uitleggers onderscheidt zich, volgens de aantekening van LILIENTHAL² er één, te weten ANGELUS FLORCHEN (mij voor het overige niet anders dan uit die aantekening bekend), die, hoewel hij de eerste 69 weken eveneens besluit met Christus' dood, de zeventigste week echter uitstelt tot aan het einde der tijden. Eer mij dit bekend was, had een grondige overdenking en nauwkeurige vergelijking van deze voorzeggingen mij al op dezelfde gedachte gebracht, en was ik er volkomen van overtuigd. Zonder de gronden te kennen, die FLORCHEN voor zijn opvatting aanvoert, of te weten, hoe hij de bijzonderheden opvat, zal ik alleen mijn eigen denkbeelden uiteen proberen te zetten, en aan de hand van doel en samenhang van Daniël's profetie proberen te bewijzen.

Ik ben namelijk van mening dat met de 69 weken, die met de dood van de Messias eindigen, de keten van opeenvolgende weken wordt onderbroken, en dat de zeventigste week niet slechts door een kort interval van drieëndertig jaren (waarvoor geen reden is aan te geven), maar door vele eeuwen (waarvoor een zeer duidelijke reden bestaat) van de vorige negenenzestig weken is gescheiden, en dat deze dus niet op de Joodse oorlog duidt, ook niet op de verschrikkelijkste van alle rampen, die het Joodse volk ooit is overkomen, maar met een vreugdevol vooruitzicht voor dit volk eindigt, evenals trouwens alle voorzeggingen van de profeten, en die van Daniël in het bijzonder.

Aanleiding tot de profetie

Om dit op overtuigende manier aan te tonen, moeten wij de hele voorzegging in verband met het voorafgaande beschouwen, en in de eerste plaats vooral acht geven op de situatie, waarin deze profetie aan Daniël werd gegeven. Wij vinden die in vs.1-23. Daniël, bedrukt vanwege het ongeluk, dat zijn volk had getroffen, en tegelijk denkend aan Gods belofte dat na zeventig jaren redding voor hen zou opdagen, wierp zich voor God neer, beledigd zijn eigen ongerechtigheden en die van

² *Oordeelkundige Bijbelverklaring*, Deel II, paragraaf 184, bladzijde 331.

zijn volk, klaagde over de ellende waaronder zij zuchtten, en smeekte vurig om verlossing, met name “dat Gods grimmigheid mocht afgewend worden van Zijn stad Jeruzalem en Zijn heilige berg, die thans tot versaadheid waren; dat God Zijn aangezicht mocht doen lichten over Zijn heiligdom, dat verwoest was”; en dit besloot hij met de krachtige smeekbede: “O Here hoor! O Here vergeef! O Here merk op! Treed handelend op, toef niet om uwzelfs wil, mijn God, want uw naam is uitgeroepen over uw stad en over uw volk” (zie vooral vs.16-19). En hierop, terwijl hij nog bad, werd hem de engel Gabriël gezonden. En waartoe? Mij dunkt dit spreekt vanzelf, niet om Daniël nog meer te bedroeven, maar om hem te vertroosten. Dit is op zichzelf al duidelijk genoeg, en het wordt nog nader bevestigd, terwijl Gabriël zelf zegt, dat hij tot hem was gezonden, omdat hij een “zeer bemind”, dat wil zeggen: bij God geliefd, man was (vs.23).

Maar nu vraag ik, welke vertroosting zou er voor Daniël in hebben gelegen, indien Gabriël de voorzegging niet verder had vervolgd dan tot die voor de Joden zo smartelijke gebeurtenis: de verwoesting door de Romeinen, en Daniël dan daarmee in het donker had laten zitten? Dat hij in het optellen der hoofdgebeurtenissen, die het Joodse volk zouden overkomen, van deze verwoesting mede melding maakt, en zelfs ook van nog latere rampen, dat kon Daniël op zichzelf niet terneerslaan, indien dan slechts de voorzegging met een blij vooruitzicht voor het Joodse volk eindigde. Doch de voorzegging alleen voort te zetten tot de grootste van alle rampen, die ooit het Joodse volk trof, de verwoesting door de Romeinen, en het dan daarbij te laten, kwam met het oogmerk om Daniël te vertroosten, niet overeen, maar strekte veeleer, om hem nog meer te bedroeven. En dus trek ik hieruit deze conclusie: de situatie, waarin deze voorzegging gedaan is, geeft ons reden om te denken, dat zij zich verder dan de verwoesting door de Romeinen uitstrekt, en met iets vreugdevols voor de Joden eindigt.

En wij worden in die verwachting volkomen bevestigd, wanneer wij nu in de tweede plaats acht geven op het allereerste begin van Gabriëls voorzegging. Wij vinden die in vers 24: “Zeventig weken zijn bepaald”, enz. Laat ons deze woorden wat nader overwegen.

Redding voor het volk Israël

Gabriël zegt dan vooreerst: dat er zeventig weken bepaald waren, “om de overtreding te sluiten, om de zonden te verzegelen, om de ongerechtigheid te verzoenen en om een eeuwige gerechtigheid aan te brengen”, en voegt uitdrukkelijk erbij: zeventig weken zijn daartoe

DE PROFETIE VAN

bestemd “over uw volk en uw heilige stad”. Ieder nu, die enigszins aan de taal van het Oude Testament gewoon is, voelt direct aan, vooral als hij zijn aandacht vestigt op de woorden: “over uw volk en over uw heilige stad”, dat Gabriël hier niet spreekt over het verwerven van die verzoening *in beginsel*, zoals die in het ogenblik van Jezus’ dood zou plaatsvinden, maar dat hij hier spreekt volgens het in die tijd gewone taalgebruik, en volgens zijn eigen zeggen, in de nauwste betrekking tot Daniëls *volk*, het Joodse volk, en zijn heilige *stad* Jeruzalem, die thans zo deerlijk verwoest lag, en waarvoor hij zo vurig om vergeving, om afkering van Gods toorn en grimmigheid gebeden had – en dat derhalve dit sluiten der overtreding, dit verzegelen der zonden, dit verzoenen der ongerechtigheid en dit aanbrenge van een eeuwige gerechtigheid niets anders was dan die volkomen vergeving en afkering van Gods toorn en grimmigheid, dat doen lichten van Gods aangezicht over Zijn heiligdom, waarom Daniël had gebeden, en dus zou bestaan uit een daadwerkelijke, gehele en volkomene wegneming van die straffen, waaronder zij zuchtten, en in een blijvend herstel, daarom genoemd: eeuwige gerechtigheid. Men vergelijk hiermee Jesaja 40:1-2.

Maar nu zegt Gabriël: tot dit sluiten der overtredingen, dat is tot dit wegnemen van alle straffen en dus ook van alle rampen, tot dit volkomen en eeuwigdurend herstel van uw volk en van uw heilige stad zijn zeventig weken bepaald. Derhalve, indien het vervolg der profetie aan dit begin wil beantwoorden, dan kan de zeventigste week beslist niet eindigen met een ramp, die nog een verdubbeling van hun straffen zou betekenen, maar veeleer met iets, dat hen van alle rampen vrijmaakt, en hun een onafgebroken gelukkige toestand verzekert.

Verder zegt Gabriël ook, dat die 70 weken zijn bepaald om “gezicht en profetie te bezegelen”, dat is, om alles te vervullen, dat ooit in gezichten vertoond of aan de profeten geopenbaard is. Hier wordt geen enkel gezicht of profetie uitgezonderd, en in het bijzonder zullen hier bedoeld zijn de gezichten, die aan Daniël zelf al eerder getoond waren, waaronder er ook waren die het heerlijk rijk van Christus betroffen: ook deze moesten bij het einde van die zeventig weken vervuld worden, en dus moesten die zich veel verder dan de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen uitstrekken, en pas bij de oprichting van Jezus’ heerlijk rijk een einde nemen.

Tenslotte waren deze zeventig weken ook bepaald om “iets allerheiligst te zalven”. De woorden (letterlijk: heiligheid der heiligheden) zijn dezelfde, die elders het binnenste vertrek van de tabernakel en van de tempel aanduiden, en dan met “heilige der heiligen”

vertaald worden. Dit nu te zalven wil zeggen: het door zalving opnieuw in te wijden. En wie denkt hier dan niet, wanneer hij let op het verband met het voorafgaande, aan die nieuwe en heerlijke tempel, die in het laatste der dagen moet worden opgericht, en die zo nauwkeurig door Ezechiël is beschreven (Ezech.40 en volgende hoofdstukken). Deze wordt, vanwege zijn bijzondere luister, naar zijn voornaamste gedeelte, het “allerheiligste”, of “allerheiligst heiligdom” genoemd; en de opbouw en inwijding daarvan heeft de engel Gabriël hier op het oog, en zegt dat daartoe zeventig weken bestemd waren, en dat die oprichting, zalving en inwijding van dit allerheiligst heiligdom aan het einde van die zeventig weken plaats zou hebben. En onderwijl zou hij echter, volgens de gangbare verklaring van het 27^e vers, kort daarop juist het tegendeel zeggen, namelijk dat de zeventigste week met de volkomen verwoesting van het heiligdom zou eindigen! Wie voelt niet de in het oog lopende tegenstrijdigheid, en wordt niet gedwongen toe te geven, dat deze voorzegging zich verder dan de verwoesting van het heiligdom door de Romeinen uitstrekt, en pas eindigt dáár, waar de oprichting en zalving van het nieuwe heiligdom een aanvang neemt?

En zo worden wij ook door de aanvang van deze voorzegging volkomen in de gedachte gesterkt, dat deze zich veel verder dan de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen uitstrekt, en naar alle grond van verwachting in iets heugelijks voor de Joden eindigt.

Interval in tekst genoemd

Wanneer wij nu de voorzegging zelf nader bezien, dan zullen wij daardoor bevestigd worden in de gedachte, dat de laatste van de zeventig weken gebeurtenissen bevat, die ná de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen moeten voorvallen.

Laat ons vooreerst de voorzegging maar eens eenvoudig lezen, en stellen wij ons daarbij zelfs voor, dat wij in het geheel niet begrepen, waarop de profetie betrekking had; laten wij alleen maar op de woorden zoals zij elkaar opvolgen, dan is het, dunkt mij, daaruit alleen al duidelijk, dat de 70^e week van de 69 vorige door bepaalde, intussen voorvallende gebeurtenissen, wordt gescheiden. Er is eerst vers 25: “Weet dan en versta: vanaf het ogenblik, dat het woord uitging om Jeruzalem te herstellen en te herbouwen tot op een gezalfde, een vorst, zijn zeven weken, en tweeënzestig weken lang zal het hersteld en herbouwd blijven, met plein en gracht, enz. Dan vers 26: En na de tweeënzestig weken zal een gezalfde worden uitgeroed, enz. en het volk van een vorst, die komen zal, zal de stad en het heiligdom te gronde

DE PROFETIE VAN

richten, maar zijn einde zal zijn in de overstroming; en tot het einde toe zal er strijd zijn, verwoestingen waartoe vast besloten is; dan volgt vers 27: En hij zal het verbond voor velen zwaar maken, één week, enz.

Wie voelt niet aan, dat de gebeurtenissen, die na het einde van de laatstgenoemde tweeënzestig weken worden vermeld, vóór dat er over de overschietende éne, of zeventigste week gesproken wordt, gebeurtenissen zijn, die na het einde van de laatste 69e, en vóór het begin der overschietende ene week zouden voorvallen, en dus die laatste week van de vorige zouden scheiden? Alles volgt in de verzen 25-27 op elkaar, en loopt in één keten van gebeurtenissen af: eerst de zeven weken en tweeënzestig weken, en gedurende die periode het opbouwen van de pleinen en grachten, maar in de druk der tijden, vers 25; dan nádien, de uitroeiing van de Messias en de daarop volgende verwoesting van stad en heiligdom, door het volk van een vorst, die komen zou; zijn einde zal zijn als met een overstromende vloed, en tot het einde toe strijd en vast besloten verwoestingen (vers 26), pas daarna uiteindelijk de laatste week en het zwaar maken van het verbond voor velen, gedurende die week, het ophouden van het slacht- en spijsoffer in het midden van de week, en zo voort. Er mag dan met al deze zaken bedoeld zijn wat er wil, wie, die alleen de woorden naleest, kan zich een andere volgorde van zaken voorstellen dan die, welke ik hier heb opgegeven? Dus ook de letter van de voorzegging zelf leert ons, dat de zeventigste week en wat erin gebeuren zou, nog op de verwoesting van stad en heiligdom (vers 26), dat is de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen, volgen moest. Maar alles zal zich bij de verklaring van het laatste deel der voorzegging, waartoe ik zo aanstonds overga, nog nader ophelderen en volkomen worden bevestigd.

Reden voor het interval

Evenwel moet ik vooraf nog de belangrijke vraag beantwoorden, die zich vanzelf aan ons voordoet: Om welke reden is de zeventigste week door een tussentijd van zoveel eeuwen van de eerste negenenzestig weken gescheiden, terwijl er door de engel toch alleen over een tijdperk van zeventig weken is gesproken? Mij dunkt, wij kunnen daarvoor, volgens onze verklaring, een zeer gegronde reden vinden.

Allereerst het tijdstip, waarop deze scheiding plaatsvindt, is het eind van de laatste 62 of van het volle getal van 69 weken. Rond die tijd maakte het Joodse volk zich aan die grote zonde schuldig, dat de Messias door hen wordt uitgeroeid. Van die tijd af was het verbond Gods met hen verbroken; zij waren niet meer in dezelfde zin Gods volk als tevoren; dat

zijn ze pas weer nadat zij opnieuw aangenomen worden en het verbond met hen hersteld wordt. Nu volgde een tussentijd van louter rampen voor hen, die derhalve niet behoort tot de tijdperken die de Here bepaald had om er Zijn beloften in te vervullen en ten uitvoer te brengen. Zij waren die tijd als het ware door God vergeten – maar wanneer God Zijn verbond eens opnieuw met hen bevestigt, wordt de afgesneden draad weer opgevat. Dan vangt een nieuw tijdperk voor dit volk aan, en God begint opnieuw al Zijn beloften aan hen te vervullen. Dit nu heeft plaats bij de aanvang van de laatste week, zoals wij straks nader zullen zien.

Wij zullen dit nog beter begrijpen, wanneer wij over de eerste woorden van de engel, in vers 24, nader nadenken, namelijk wanneer de engel zegt: “zeventig weken zijn bepaald over uw volk en uw heilige stad, om de overtreding te voleindigen”, enz. Hij wil daar niet zozeer zeggen, dat er een tijd van zeventig weken zou verlopen, eer alle dingen gebeurden, die hij daar opnoemt, want in dat geval zou het niet goed anders opgevat kunnen worden, dan van een onafgebroken, achtereenvolgende afloop van deze opgegeven tijd. Maar de engel wil zeggen, dat er zeventig weken of tijdperken door God bepaald waren, waarin God metterdaad voor het genoemde doel werkzaam wilde zijn, en het Joodse volk zelf zodanig zou voorbereiden, dat uiteindelijk de zonde afgesloten, de ongerechtigheid verzoend en al die andere vreugdevolle dingen uitgevoerd konden worden, die de engel vermeldt. Dit ligt in het woord “bepaald”, of “afgesneden”, afgesneden-bestemd zijn, zoals het grondwoord eigenlijk betekent, opgesloten. En dus behoren tot deze tijdperken allereerst de 69 weken of 483 jaren tot op de dood van Christus, gedurende welke tijd God inderdaad werkzaam was, om Zijn plan met dit volk voort te zetten, en uit hen de Messias te doen geboren worden. Zo behoort hiertoe ook de laatste week van zeven jaren, wanneer God dit plan van Hem zal voltooien. Maar zo is dan de hele tussentijd sedert de dood van de Messias, waarin God zich aan dit volk onttrokken heeft, tot op de tijd dat Hij Zijn verbond opnieuw ermee zal oprichten, hier geheel en al uit deze tot uitwerking van het heil van het volk bepaalde tijdperken weggelaten, en wordt in de voorzegging zelf, zoals wij zien zullen, als een tussentijd van rampen gekenschetst (vs.26b).

Hierbij kan men nog voegen, dat deze voorzegging in de eerste plaats tot het Joodse volk was gericht, aangezien hij daarop met name betrekking had; maar wat zou dit volk, op wiens hart nu nog een deksel ligt van ongeloof en blindheid, hebben aan een nauwkeurige bepaling van die grote tussentijd, die van de dood van de Messias tot op hun herstel zou verlopen, daar zij de Messias, die gekomen is, immers niet erkennen,

DE PROFETIE VAN

en dus van de dood van Jezus af toch niet zouden kunnen of willen rekenen? En voor ons, christenen, zou het ook niet nuttig zijn, om de lengte van deze tussentijd precies te weten, daar het de wil van onze Heer is, om ons van dag en uur onkundig te laten. Ziehier, hoe schoon zich in onze verklaring de moeilijkheid betreffende het interval tussen de laatste week en de eerste 69 laat oplossen. Dit bevestigt onze verklaring, te meer omdat dezelfde moeilijkheid in de andere vooronderstelling: dat de laatste week op de Joodse oorlog met de Romeinen zou doelen, ook gevonden wordt, aangezien ook volgens deze opvatting de laatste week door een aanmerkelijke tussentijd van 33 jaren van de vorige is gescheiden – maar daarvoor kan geen goede verklaring worden geboden. Men kan immers niet zeggen, dat God in die tussentijd van 33 jaren Zijn verbond met het Joodse volk méér verbroken zou hebben dan in de laatste zeven jaar, daar het tegendeel waar is, aangezien in die laatste jaren het verderf over hen werd uitgestort, waartoe zij gedurende die 33 jaren rijp waren geworden.

Jeruzalems verwoesting in 70

En nu komen wij tot de verklaring van het laatste deel van deze voorzegging zelf. Wij hebben namelijk gezien, dat van de herbouwing van Jeruzalems muren, door Nehemia, in het 20^e jaar van ARTHASHASHTA, tot op de dood van de Messias, zeven weken en tweeënzestig weken der bepaalde 70 weken, dus samen een tijd van 483 jaren zou aflopen, zoals ook bij de vervulling is geschied. Zodra de laatste 62 weken zouden zijn afgelopen en dus de volle 69 weken zouden vervuld zijn, juist op het moment waarin de zeventigste of laatste week zou moeten aanvangen, zou het Joodse volk zich aan een grote zonde schuldig maken: de Messias zou onschuldig door hen uitgeroeid worden, zoals in het begin van vers 26 wordt te kennen gegeven. Dit zou een grote tussentijd van vele rampen voor hen veroorzaken (vs.26b). Hier zou de keten van 70 weken worden onderbroken, en de 70^e of laatste week, waarin het beloofde heil zou opdagen, zou voor onbepaalde tijd worden uitgesteld. En wat zou er dan intussen gebeuren?

Vooreerst zou “het volk van een vorst die komen zou, stad en heiligdom te gronde richten”, waarmee duidelijk de verwoesting van stad en tempel door de Romeinen wordt aangeduid. Het hier bedoelde volk is het Romeinse volk, en de vorst hun toenmalige keizer Vespasianus. Hij wordt genoemd “een vorst die komen zou”, dit betekent zoveel als “een vreemd, een buitenlands vorst”, aangezien hij het Joodse land van buitenaf zou komen overheersen; en zo wordt hij duidelijk onderscheiden

van vorst Messias, die geen buitenlands vorst zou zijn, maar uit het Joodse volk zelf geboren zou worden. Uitleggers, die onder deze vorst opnieuw de Messias verstaan, en menen dat de Romeinen Zijn volk genoemd worden, omdat Hij van dat volk gebruik zou maken om de Joden te straffen, hebben ongelijk, want dan zouden we met een zeer oneigenlijke benaming van de Messias te maken hebben. Nee, die vorst die komen zou, die uitlandse of vreemde vorst, is Vespasianus zelf, wiens volk het Romeinse volk was.

Ondergang van het Romeinse rijk

Maar hier wordt nu ten tweede aan toegevoegd: “zijn einde zal zijn in de overstroming”. Door deze woorden worden de uitleggers zeer in verlegenheid gebracht, en dat moeten ze ook wel zijn, indien zij menen, dat ook dit en wat in het volgende vers nog volgt, nog steeds betrekking heeft op de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen, en dan toch het volgende 27^e vers op de aan die verwoesting voorafgaande Joodse oorlog betrekken. Wie of wat zal dat dan zijn, over wiens einde hier wordt gesproken? Zal het de stad en het heiligdom zijn? Maar aan hen wordt naar hun mening, volgens vers 27, nog een week lang het verbond bevestigd. Ook staat er niet in het meervoud: “hun einde”, maar in het enkelvoud “zijn einde”. Daarom verstaat meer dan één uitlegger hieronder de Messias, en meent dat hier opnieuw gesproken wordt van de dood van de Messias, en dat de tekst zou willen zeggen, dat Zijn einde, die dood Hem zo onschuldig aangedaan, een overstromende vloed van Gods geduchte oordelen over het Joodse volk tot gevolg zou hebben. Hoe gewrongen deze verklaring is, wijzen de woorden zelf, mits eenvoudig opgevat, voldoende aan. Ik wil er alleen dit over zeggen: dat het niet op de Messias kan slaan, aangezien over Hem niet het laatst was gesproken, maar het onderwerp waarover het laatst was gesproken, en waarop het dus moet terugslaan, is dat volk van de vorst, die komen zou en dat stad en heiligdom zou verwoesten, vooral als we op de volgorde letten, waarin deze woorden in het Hebreeuws staan: “En de stad en het heiligdom zal verwoesten een volk van een vorst die komen zal, en zijn einde zal zijn met een overstromende vloed”.

Het Romeinse volk en rijk zou dus ook eens aan zijn eind komen, en wel door middel van een overstroming. Het is in de geschiedenis precies zo gebeurd. Dit in macht zo hoog gestegen rijk, dat naast het Joodse volk zovele andere volken had overwonnen, is door een overstroming aan zijn eind gekomen – namelijk door geweldige legers

DE PROFETIE VAN

van barbaren, die als een vloed die dijken en dammen doorbreekt, dit hele grote en machtige rijk overstromd en overwonnen hebben.

De rest van het interval

Daarop schildert de voorzegging af, wat er vervolgens tot aan de tijd van het einde zou gebeuren: “en tot het einde toe zal er strijd zijn, verwoestingen waartoe vast besloten is”, d.w.z. een door God bepaalde maat van verwoesting. Deze woorden zijn duidelijk genoeg, en worden door de geschiedenis volkomen verhelderd. Slechts zeer kortstondig en bijna nimmer wereldwijd waren de tijden van rust en vrede, zelfs in het christelijk deel van de wereld; en het laat zich aanzien, dat dit zo voortduren zal, totdat de maat vol is en God zelf er een einde aan maakt.

Tot hiertoe vertelt de engel, wat er gebeuren zou in die grote tussentijd, die wegens de grote zonde van het Joodse volk in het uitroeien van de Messias gepleegd, de keten van zeventig weken, die God voor de verwezenlijking van hun heil bepaald had, zou doen afbreken, en de laatste week gedurende vele eeuwen zou vertragen.

Herstel van de tempeldienst

Daarop komt hij nu tot het besluit, en kondigt aan, hoe God echter ten slotte opnieuw Zijn volk zou gedenken, ook deze laatste week zou doen opdagen en zo het getal van zeventig weken, die voor de totstandkoming van de volkomen verlossing van Zijn volk bepaald waren, uiteindelijk zou volmaken; alsmede welke merkwaardige lotgevallen het Joodse volk gedurende die laatste week zouden overkomen. Wij vinden dit in vers 27. Laat ons wat de engel daar zegt, achtereenvolgens overwegen.

“En hij zal het verbond voor velen zwaar maken, een week lang” (Statenvertaling: voor velen versterken, een week lang). Wij moeten hier wel in het oog houden, dat deze voorzegging betrekking heeft op het Joodse volk. Dus die velen, voor wie God het verbond zou versterken, zijn velen uit de Joden; en dat verbond is hetzelfde verbond, dat God met hun vaders had opgericht. Dit verbond nu zou Hij met velen van hen versterken. Daar het sedert de uitroeiing van de Messias en de daardoor ontstane terzijdestelling van het Joodse volk in onbruik was geraakt, vooral daar door de verwoesting van hun stad en tempel hun hele plechtige godsdienst, in dat verbond geboden, gedurende een lange reeks van jaren en eeuwen niet meer was uitgeoefend, zou God ten laatste dit verbond opnieuw bekrachtigen. Hier lag dan vanzelf de belofte in opgesloten van de terugkeer naar hun land, de wederopbouw van stad en tempel, en de hernieuwde uitoefening van hun plechtige godsdienst,

allemaal dingen die in dat verbond begrepen waren, uit de hernieuwde bekrachtiging ervan vanzelf voortvloeiden, maar door de andere profeten reeds duidelijk en uitgebreid genoeg voorzegd waren. Daarom worden ze hier door de engel slechts met weinig woorden aangeduid, te meer daar dit het bijzonder karakter is van Daniëls voorzeggingen, dat daarin niet één enkele hoofdgebeurtenis in al haar bijzonderheden wordt getekend, maar hele reeksen van gebeurtenissen met weinig woorden worden voorgesteld.

De engel doelt hier dan op dit herstel van het Joodse volk en van hun plechtige eredienst; en hij zegt, dat dit zou plaatsvinden voor de tijd van één week of van zeven jaren. Dit wordt mede bevestigd doordat vervolgens wordt melding gemaakt van het slachtoffer en spijsoffer, dat in de loop van die week weer zou ophouden, en dus bij het begin ervan hersteld moet zijn. Echter moet ik hierbij twee aanmerkingen maken.

Vooreerst moeten wij ons dit niet zó voorstellen, alsof de terugvoering van het Joodse volk in hun land, de opbouw van de tempel, en alles wat verder in dit vers gemeld wordt, binnen die zeven jaren zou plaatsvinden. Nee, wij moeten die zeven jaren rekenen vanaf het ogenblik, dat God zich opnieuw aan dit volk als hun God zou openbaren, nadat zij reeds vooraf in hun land gedeeltelijk zouden zijn teruggekomen en de tempel hadden herbouwd.

Ten tweede, wij moeten hier nog niet aan dat volkomen herstel denken, waarmee de toekomstverwachtingen der profeten eindigen, maar slechts aan een aanvankelijk herstel, dat tot het volmaakte de weg zou banen. Daarom zou dat slechts zeven jaren duren en zoals wij straks zullen zien, nog maar onvolkomen zijn, en daarom wordt het gerekend tot de tijdperken die God heeft bepaald om dit volk op zijn volkomen geluksstaat voor te bereiden.

Wéér ophouden van de tempeldienst

Maar wat zou er dan nu verder in die laatste week gebeuren? De engel zegt: “in de helft van de week zal Hij slacht- en spijsoffer doen ophouden”. Het woordje “in” wordt in het Hebreeuws niet gevonden, vandaar dat het in de Statenvertaling tussen haakjes is gezet. Er staat eigenlijk: “en de helft der week”, dat is “gedurende de helft der week”, enz. Ofschoon het nu uit het verband van zaken vanzelf spreekt, dat hier niet de eerste, maar de laatste helft der week bedoeld wordt, en dat dus dit ophouden juist op het midden van de week beginnen zal, toch schijnt de engel dit hier niet zozeer te bedoelen, maar er veeleer op te willen

DE PROFETIE VAN

wijzen, dat dit ophouden van slacht- en spijsoffer juist een halve week lang, dat is drie-en-een-half jaar duren zou.

Ofschoon God dus opnieuw Zijn verbond aan velen van Zijn volk zou bevestigen, en hen aanvankelijk zou herstellen, dit zou toch nog het volmaakte herstel niet zijn; zij zouden daarom nog niet voor altoos voor alle onheil bewaard blijven. Nee, maar nadat de eerste helft van deze week in een ongestoorde uitoefening van hun godsdienst zou zijn voorbijgegaan, zou God het slachtoffer en spijsoffer gedurende de laatste drieëneenhalf jaar van deze week opnieuw doen ophouden, en gedurende die tijd de uitoefening van de herstelde plechtige eredienst opnieuw doen staken.

De engel zegt er wel niet bij, waardoor dit zou veroorzaakt worden, zodat dit hele laatste deel der voorzegging vóór de vervulling nog zeer raadselachtig is, zoals waarschijnlijk ook het eerste deel zal zijn geweest eer het vervuld werd, hoewel dit ons nu ná de vervulling helder voorkomt. Wanneer wij dit gedeelte echter met andere profetieën vergelijken, dan kunnen wij enige opheldering ontvangen.

Daniël kon het zelf begrijpen, wanneer hij zich te binnen bracht het gezicht dat hij eens gehad had, en waarin hem onder het zinnebeeld van een kleine hoorn een toekomstige vervolger van de godsdienst was vertoond, die in het laatste der dagen de godsdienstige feesttijden en de wet zou veranderen, en strijd voeren tegen de heiligen, en in wiens hand zij zouden worden overgegeven een tijd, tijden en een halve tijd (Dan.7:21-25). De ene voorzegging heldert de andere op. De tijdsbepalingen in beide voorzeggingen, gedurende welke volgens de ene de heiligen in de handen van die vervolger zouden worden overgegeven, en hij tijden en wet zou veranderen, en volgens de andere het slachtoffer en spijsoffer opnieuw zou doen ophouden, is in beide voorzeggingen gelijk, en bedraagt één tijd (of jaar), (twee) tijden en een halve tijd: de helft van een week van zeven jaren, dus drie-en-een-half jaar. Ook zouden beide gebeurtenissen aan het einde der tijden voorvallen, en direct daarna zou het rijk van Christus worden opgericht, zodat dezelfde zaak bedoeld wordt.

Men wordt dus uitgenodigd om deze gebeurtenissen op de volgende manier samen te voegen: Die laatste vervolger zal zich met name ook weer tegen het pas herstelde Joodse volk keren. Ook hún land zal in zijn hand worden overgegeven gedurende drie-en-een-half jaar. De tijden en de wet, die hij veranderen zal, zijn met name de godsdienstplechtigheden van de pas herstelde Joodse godsdienst, en zo zal dan ook dáárdoor het slachtoffer en spijsoffer ophouden. Maar, daar

hier uitdrukkelijk gezegd wordt, dat dit zou ophouden gedurende de helft der week, en ook die vervolger volgens de vorige voorzegging drie-en-een-half jaar de overhand behouden zal, zo volgt daaruit vanzelf, dat na verloop van die tijd alles weer hersteld zal worden.

Ook door vergelijking met wat aan Daniël was voorzeggd omtrent Antiochus Epiphanes (hfdst.8) kon hij, wanneer hij die als type van die laatste vervolger beschouwde, nog nader in die gedachten gesterkt worden, want omtrent deze koning was hem iets dergelijks voorzeggd, namelijk dat hij groot zou worden tegen het sierlijke land, d.i. het Joodse land, en dat door hem het gedurig offer zou worden weggenomen (Dan.8:9 e.v.).

Maar wanneer wij nu hierbij de Openbaring raadplegen, dan wordt het ons volkomen duidelijk, want wij kunnen in dat boek lezen, dat, kort voor Christus' wederkomst, een groot vijand van de godsdienst op aarde heersen zal, ook het herstelde Joodse land zal innemen, zelfs het buitenste voorhof van de tempel, en dáár drie-en-een-half jaar zal blijven heersen (Openb.11:1-2). Het is waar: de tempel zelf, waartoe ook de binnenste voorhof behoort, zal niet onder de voet worden gelopen (Openb.11:2), en dus zou men deze bedenking kunnen maken: Waarom zal dan het slacht- en spijsoffer ophouden, aangezien het altaar toch in de binnenste voorhof staat? Maar het antwoord is gemakkelijk genoeg: omdat het door de belegering van de vijand die stad en buitenste voorhof bezet houdt, zal ontbreken aan de toevoer van goederen die voor de offers nodig zijn.

Definitief einde van afgodendienst

En wat zal er dan verder nog gebeuren? De engel zegt, volgens onze vertaling: "en op een vleugel van gruwelen zal een verwoester komen" (Statenvertaling: "en over de gruwelijke vleugel zal een verwoester zijn"). Deze woorden, zoals ze daar vertaald zijn, zijn inderdaad zeer duister, maar die duisternis ligt in de vertaling zelf. Het is dus nodig hier naar een andere vertaling om te zien; en die ligt, zo dunkt mij, bij enig nadenken voor de hand. Vooreerst moet ik opmerken, dat de woorden "gruwelijke vleugel" in het Hebreeuws letterlijk luiden "vleugel der gruwelen". Ten tweede voeg ik hierbij, dat de beide Hebreeuwse woorden die hier worden gebruikt, op zeer vele plaatsen nog een andere betekenis hebben. Het ene woord, dat hier voorkomt, en dat soms met gruwel, soms met verfoeisel wordt vertaald, heeft in het algemeen betrekking op iets, waarvoor elke Israëliet een afschuw hebben moest. Dus wordt het heel dikwijls voor de afgoden en afgodsbeelden zelf

DE PROFETIE VAN

gebruikt, aangezien die elke Israëliet afkeer en afschuw moesten inboezemen. Kijk bij wijze van voorbeeld eens naar 2 Kon.23:13 en 24, waar in de Statenvertaling het woord verfoeisel staat, maar in het Hebreeuws hetzelfde woord als in Dan.9:27, en daar wordt duidelijk over de afgoden van de vreemde volken gesproken. In Dan.11:31 wordt een verwoestende gruwel genoemd, die door Antiochus Epiphanes in het heiligdom zou worden gesteld, en daarmee wordt het afgodsbeeld bedoeld, dat hij in de tempel plaatste. Het gebruik van dit woord voor afgoden, of afgodsbeelden, is in de Schrift heel gewoon, maar soms, zoals b.v. in Hos.9:10, worden de afgodendienaars met dit woord in het Hebreeuws als buitengewoon verfoeilijke mensen voorgesteld, aangezien zij door hun hoererij, dat is hun afgodendienst, verfoeilijk waren geworden.

Het Hebreeuwse woord dat hier met “vleugel” is vertaald, betekent meermalen “einde” of “grenspaal”, zo wordt er bijvoorbeeld gesproken over de “einden” der aarde (Jes.11:12) en “van de zomen der aarde af” (Jes.24:16). Zelfs wordt dit woord eenmaal gebruikt om er de grenzen van een bepaald land mee aan te duiden (Statenvertaling van Jes.18:1, het land dat “schaduwachtig is aan de frontieren”). Wanneer men dan het woordje, dat hier met “op“ of “over” is vertaald, als “tegen” overzet – een betekenis die het honderden malen in het Oude Testament heeft – dan ontstaat de volgende begrijpelijke zin: “Tegen de landpaal van de gruwelen (of het land van de afgodendienaars) zal een verwoester zijn”. Misschien kan men het bedoelde woordje nog beter als “tot” of “tot aan” opvatten, en dan onder landpaal verstaan “de uiterste landpaal” of “de uiterste grenzen”. Dezelfde gedachte ligt er immers in opgesloten, wanneer er over “de eindende aarde” gesproken wordt. De betekenis zal dus wel zijn: “Tot aan de uiterste grenzen van de afgoden(dienst) zal er een verwoester zijn”³.

Wat dit in het tekstverband zeggen wil, zullen we nu nader bezien. De voorzegging nadert hier ten einde; de engel gaat voort met aan Daniël bekend te maken, wat er in de laatste jaarweek gebeuren zal, nadat de herstelde plechtige eredienst door de inval van de laatste vijand gedurende drie-en-een-half jaar zou ophouden. Tot aan de uiterste grenzen van de afgoden zou dan een verwoester zijn. God zou tot verlossing van Zijn volk opstaan, en verwoesting tegen de landen van

³ De “gruwel der verwoesting” van de profeet Daniël, waarover Jezus spreekt in Mat.24:15, is degene die in Dan. 11:31 en 12:11 wordt vermeld. Dan.9:27 heeft op een andere zaak betrekking.

Zijn vijanden verwekken, sterker nog: de afgodendienst zelfs tot aan diens uiterste grenzen uitroeien, en de landen waar die was gevestigd aan een totale verwoesting prijsgeven.

En wie schiet hier niet te binnen het oordeel, dat aan het einde van het hier bedoelde tijdperk over Babylon, de zetel van de meest brutale afgodendienst, waar die laatste vervolger, die zich als God zal laten eren, zijn zetel heeft, en over de steden van de volken, zijn aanbidders, voltrokken zal worden? (zie Openb.16:19-20, 17:16 en in het bijzonder hoofdstuk 18). Hetzelfde wordt hier beknopter door de engel voorzegd, en de verdelging van die grote vijand van de godsdienst, door wie het Joodse land nog eens zal overheerst worden, en die het slacht- en spijsoffer zal doen ophouden, is er vanzelfsprekend bij inbegrepen.

Hier voegt de engel nog bij “en wel tot aan de voleinding toe”, om daarmee de volkomenheid van die verwoesting uit te drukken, die op een totale verdelging van Gods vijanden zal uitlopen.

De mens der zonde vernietigd

Dit besluit hij dan met deze woorden: “en waartoe vast besloten is, dat zal zich uitstorten over wat woest is” (Statenvertaling: “dit vastelijk besloten zijnde, zal uitgestort worden over het verwoeste”).

Als we aan deze vertaling vasthouden, dan is de betekenis, dat dit oordeel, aangezien het vast bepaald is, niet zal kunnen worden herroepen, en dat de afgodendienst nimmer zal kunnen worden hersteld. De bijzin zou dan nog nader uitdrukken, wat in het voorafgaande al gezegd was.

Wanneer we echter in aanmerking nemen, dat het Hebreeuwse woord in de grondtekst weliswaar meermalen in de passieve betekenis voorkomt, voor “verwoest worden”, maar soms ook in een actieve betekenis, en dan “verwoesten” betekent (zie Lev.26:31-32 en 1 Sam.5:6), en dat met name het deelwoord dat hier staat, bij Daniël nog op twee andere plaatsen gebruikt wordt, namelijk in 8:13 en 12:11, en op beide plaatsen in de actieve betekenis (“vertrappen”, “verwoesten”), dan heb ik grond om te denken, dat het ook in Dan.9:27 in actieve zin moet worden opgevat. In dat geval moet deze tekst als volgt vertaald worden: “ook tot de voleinding toe, die vastbesloten is, zal uitgestort worden over de verwoester”. En dan zal de engel hier het oog met name hebben op die laatste vervolger, door wiens toedoen het slacht- en spijsoffer zou ophouden, en die verwoesting over het volk van God zou zoeken te brengen. Hij zou in zijn oogmerk niet slagen, maar hemzélf zou de verwoesting treffen tot ze volkomen was voltooid.

DE PROFETIE VAN

Wellicht zal alles nog duidelijker verstaanbaar worden, wanneer men onder die verwoester, waarover in het midden van het vers gesproken wordt en die het slacht- en spijsoffer zal doen ophouden, dezelfde vervolger verstaat. Die zal, zoals in 2 Thess.2:4 van hem gezegd wordt, zich niet alleen verheffen tegen de ware God, maar ook tegen al wat God genoemd of dat als God geëerd wordt. Hij zal niet alleen de ware godsdienst maar ook de afgodendienst uitroeien om deze door de verering van zichzelf te vervangen, maar over hemzelf zal uiteindelijk ook een volledige verwoesting komen, zoals tevens door Jesaja is voorzegd: “Wee, verwoester, die zelf niet verwoest zijt... als gij voleindigd hebt te verwoesten, zult gij verwoest worden” (Jes.33:1). De woorden die in het midden en aan het eind van dit vers gebruikt worden, verschillen slechts één letter van elkaar en zijn vrijwel gelijk van betekenis. Ook bij Daniël worden ze meerdere malen met elkaar afgewisseld, vgl. de grondtekst van 11:31 met die van 12:11.

Doch, hoe wij de laatste woorden ook opvatten, in alle gevallen zien wij dat deze laatste jaarweek, en daarmee de hele voorzegging met een heuglijk vooruitzicht voor de Joden eindigt, precies zoals de inleiding ons deed verwachten, en zoals overeenkwam met de wens van Daniël, die voor het heil van zijn land en volk zo vurig had gebeden, en tot wiens vertroosting de engel Gabriël met deze voorzegging werd gezonden.

Parafrase

Om de voorzegging in haar geheel te kunnen overzien, geven wij tot slot een korte omschrijving, overeenkomstig onze gegeven verklaring:

“Zeventig weken”, zegt dan de engel tot Daniël, die om heil voor zijn volk en land gebeden had, “zeventig weken, ieder van zeven jaren, zijn bepaald over uw volk en over uw heilige stad, waarin God aan hun heil zal werken, en hen zal toebereiden, om tenslotte een einde te maken aan de overtreding, om de zonde af te sluiten, de ongerechtigheid te verzoenen, om eeuwige gerechtigheid te brengen, gezicht en profeet te bezegelen, en iets allerheiligst te zalven, d.w.z. het allerheiligste heiligdom in te wijden. Weet dan en versta: vanaf het ogenblik, dat het bevel uitging om Jeruzalem volkomen te herstellen en op te bouwen, zullen eerst zeven van die weken en dan nog eens tweeënzestig verlopen tot op Messias, de Vorst. Binnen die tijd van 483 jaren zullen de straten en vestingwerken van Jeruzalem herbouwd, maar ook vele benauwde tijden beleefd worden. Aan het einde van de laatste tweeënzestig weken zal de Messias onschuldig worden uitgeroeid, en vanwege dat feit zullen de vastgestelde tijdperken, waarin God tot heil van uw volk werkzaam

zal zijn, worden onderbroken; er zal een grote tussentijd van rampen volgen. Een volk van een buitenlands vorst zal de stad en het heiligdom opnieuw verwoesten, maar dat volk zal zijn einde vinden door een overstromende vloed van invallers, die hun rijk geheel zullen veroveren, en tot het einde toe zal er voortdurend oorlog zijn, een vast bepaalde maat van verwoestingen. Uiteindelijk zal God het afgebroken werk weer opvatten, en de laatste van de zeventig tot heil van Zijn volk bepaalde weken doen opdagen. Hij zal dan voor velen van uw volk opnieuw het verbond bevestigen gedurende een hele week van zeven jaren en hun godsdienst weer herstellen, ofschoon dit dan toch niet al die tijd zonder rampspoed zal voortduren, want gedurende de laatste helft van die week zal Hij het weer begonnen slacht- en spijsoffer opnieuw doen ophouden, door middel van een grote vijand van de godsdienst, die het heilige volk nog gedurende korte tijd overheersen zal. Deze die zich niet alleen verheft boven de ware God, maar ook boven alles wat God genaamd en als God vereerd wordt, zal tevens een verwoester zijn tot aan de uiterste grenzen der afgoden tot de voleindiging toe, die naar Gods vast bepaalde raad, uiteindelijk onherroepelijk ook over die verwoester zal worden uitgestort". De engel zegt niet, hoe het dan verder met het Joodse volk zou gaan, maar hij behoefde dit niet opnieuw te zeggen; dit sprak vanzelf. Hij had bij het begin van zijn voorzegging al gezegd, wat er dan gebeuren zou, en waartoe die zeventig weken bepaald waren. Dit behoefde Daniël zich slechts te herinneren, het begin van de voorzegging in gedachten te houden, en bij de laatste woorden van de engel te voegen: "en zo zal dan over uw volk en uw heilige stad de overtreding voleindigd, de zonde afgesloten, de ongerechtigheid verzoend, eeuwige gerechtigheid gebracht, gezicht en profeet verzegeld, en het allerheiligst heiligdom gezalfd worden".

* * * * *

Ds. J.J. le Roy was gedurende het grootste deel van zijn leven NH predikant te Oude Tonge (Goeree-Overflakkee). Bovenstaand artikel schreef hij in 1808. Het werd als hoofdstuk opgenomen in zijn boek "Beschouwing der voorzeggingen van Daniël, zoo ver dezelve tot de nog aanstaande toekomst betrekking hebben, en derzelver overeenstemming met de Openbaring van Johannes" (T.Peereboom, Purmerend, 1809). Later werd het herdrukt in zijn "Beschouwing der voorzeggingen des O. en N.Testaments, betreffende het nog toekomstige" (Höveker, Amsterdam, 1846).